

Sjónarmið

Ein føroysk fólkakirkja?

Er tað rætt at skipa eina fólkakirkju í Føroyum, sum eitt kopi av dansku fólkakirkjunum? Kanska er fólkakirkjan ein fornleivd, sum er søguliga avmarkað til tíðina eftir trúbotina?

Væntandi politiskt fantasi? Nú er líkt til at tingið er fyrri at yvirtaka fólkakirkjuna, sum er ytri karmurin fyri størsta partinum av kirkjulívnum í Føroyum (N.B.! Tað ber ikki til at yvirtaka hina heilagu álmenn (heimsfamtandi) kirkjuna, tí hon er og verður ein!)

Uttan at taka støðu til tað, sum kanska verður orsøkin til at kirkjan "skal yvirtakast", so kann ein siga, at tað helst er ein natúrligur partur av menningini í víðurskiftinum millum Danmark og Føroyar, at føroyingar yvirtaka kirkjuna, soleiðis at skilja, at kirkjufólk í Føroyum sjálv gjalda tað, tað kostar at hava eina kirkju.

Sum er gjalda kirkjufólk fyrri rakstur in kirkjuni, men ikki fyrri prestalønir, sum koma úr Danmark. Og her kunnu vit skoyta uppí, at kirkjan í Føroyum er lutfalsliga fleiri ferðir bilgari í rakstri enn kirkjan í Danmark – sammet við t.d. Bornholm, er føroyska kirkjan einar tríggjar ferðir bilgari í rakstri, tí so nógv av arbeiðsorkuni í Føroyum er sjálvboðin.

Trupulleikin er her, sum so mangan aðra staði, at vit automatiskt lita til Danmarkar tá vit skulu finna ella kopiera eina loysn – í Danmark eru umleið 86,1% av fólkinum limir av fólkakirkjunum. Tey, sum ikki eru limir, eru flest øll heimleidis ímóti kirkjuni, ella limir í øðrum trúarrættningum – hesi eru kanska bara eini 2%; restin eru rættuliga líkasei.

Í Føroyum eru umleið 18-22% av fólkinum ikki limir av fólkakirkjunum – hesi eru ikki kristiliga líkasei, men aktiv kristin í øðrum kristnum trúarboðum. Afturat hesum, so eru hesi lutfalsliga væl umboðað í

løgtinginum, so væl at atkvøða teirra lættliga kemur at verða avgerandi í øllum føroyskum fólkakirkjuviðurskiftum – ikki minst tá tað snýr seg um tað fíggarliga.

Fólkakirkjan

tann tíð tað var

Fólkakirkjuskipanin – ein kongur ein trúgv – hevur sínar røtur í samfelagsskipanini eftir trúbotina. Aður høvdu teir katolsku prinsarnir – erkabiskuparnir – størsta partin av verðsliga valdinum. Eftir trúbotina vildu verðsligu prinsarnir – kongar, fyrstar og hertogar – ikki bara hava verðsliga valdið, men eisini valdið yvir sálunum. Hetta varð hildið at vera heilt natúrligt tá, og tí fingi vit Landeskirchen, ella fólkakirkjur, har allir undirsáttarnir í nýggju protestantisku londunum høvdu somu trúgv sum kongur ella fyrsti.

Í teimum londunum, har skipanin upprunaliga bleiv sett í verk, virkar hon hampuliga væl, og mangastaðni heilt væl. Men, tað merkir kortini ikki, at tað í 1997 er rætt at kopiera eina skipan, sum á mangan hátt er ein fornleivd; sum er ætlað einari aðrari samfelagsskipan og einari aðrari tíð.

Vit kunnu taka eitt annað dømi – einaferð var tað natúrligt, at ríkisovastaðmetið varð arvað, at kongar ráddu fyrri borgum. Hetta var so natúrligt, at tá t.d. Noreg fekk loysing frá Svøríki, so leitaðu teir sær til Danmarkar eftir einum prins, sum skuldi verða kongur yvir nýggja Noregi.

Men, tá Ísland seinni fekk fullveldi, vóru tíðirnar so nógv broyttar, at ongin hugsaði um at fara til Danmarkar – ella Svøríkis – eftir einum prins, at stjórna landinum. Ísland fekk einforseta, eins og Føroyar í dag høvdu valt ein forseta – undir heitinum lögmaður – um landið fekk fullveldi nú. Tað er rættuliga óhugsandi, at føroyingar í dag høvdu vent sær til Danmarkar og biðið Jákum um at verða kongur føroyinga. Kongsdømi er ein fornleivd – tað virkar væl, har tað virkar væl – men ongin hevði stovnað eitt

kongsdømi í dag. Soleiðis er tað eisini við fólkakirkjunum!

Nýggjar tíðir, nýggjar loysnir!

Í nútíðarsamfelagnum er tað rættuliga ivasamt um kirkjulig initiativir í hesum sambandi skulu koma úr landsstýrinum, ella úr lögtinginum – hetta er gamla hugsanin. Hvi skal ein partur av teimum trúgvandi verða lagdur undir lögðávuvaldið, meðan hini hava fullt frælsi til sjálv at avgera sína kirkjuliga skipan? Kirkjuliga initiativini eiga at koma úr kirkjunum – frá prestastættini og frá kirkjufólkinum.

Sum skipanin er, hevur biskupurin rættuliga avmarkað andaligt vald – kanska onki; og kirkjumálaráðharrin hevur als onki andaligt vald! Uttan sjálvandi, tað hann tiltakar sær, sum umboð fyrri ein bólk av samsintum. Og ein av størstu trupulleikunum í fólkakirkjunum er just leiðslubygnaðurin, kommandostruktúrun – hvør tekur avgerðir í fólkakirkjunum? Várharra ella tey, sum eru frekast og rópa hardest? Mangt bendir á, at tað seinna er tilfelldið, um vit ikki hava ein skipaðan leiðslu- og avgerðarbygnad.

Sum stóðan er í Føroyum í dag, er lögtingin so sum bundið at kristna siðalærni, men annars neutralt, óheft konfessionelt – tað er frá teimum ymsku trúarrættningunum innan kristnu læruna. Søguliga og juridiskt er stóðan sjálvandi ein onnur – men um lögtingið ikki kann diktera kirkjúsamfundum ella hvitunnusamfundum, enn minni katolsku meiningheiti teirra kirkjuskipan, hvi skulu atkvøður frá hesum trúarboðum so meðvirka í avgerðum fólkakirkjuni viðvíkjandi?

Spyr kirkjufólkid!!

Um so er at ministarin, lögtingsmenn ella klerkar ætla sær at broyta galdandi víðurskifti millum kirkjuna í Føroyum og kirkjuna í Danmark, so eiga tey fyrst og fremst at spyrja prestarnar og kirkjufólkid um hesi ynskja at

stóðan verður broytt. Føroyska kirkjan hevur hvørki brúk fyrri andaligum diktaturi úr lögtinginum, Tinganesi ella úr Jóannes Paturssonargøtu. Kristindómurin er og verður aldri ein spurningur um meirilutaavgerðir – men í einum nýtímanum, einum framkomnum kirkjuliði, er tað skeið – ja, beinleiðis manninkandi, ikki at spyrja brúkaran, vanliga kirkjugangan, hvat hesin hugsar.

Loysing merkir totalabyrgd!

Tað, sum kirkjumálaráðharrin hevur í huga er helst, gamla føroyska niðurlagið: í Føroyum skulu føroyingar ráða, og danir gjalda. Men skulu føroyingar hava sína egnu fólkakirkju, so neyðast teir sjálvir at gjalda, alt annað er manninkandi tvass!!! Og í sambandi við eina slíka yvirtøku, so skulu kirkjufólk/politikarar gera sær greitt, at neyðugt verður at líkna eina 8-10 milliónir krónur út á limirnar í fólkakirkjunum í Føroyum. Tað er sjálvandi heilt órimligt at vænta at onnur enn fólkakirkjulinir skulu gjalda fyrri kirkjuna í Føroyum.

Ein loysing frá dansku fólkakirkjunum ber eisini við sær, at føroyska kirkjan – prestar og kirkjufólk – mugu finna saman um ein bygnad, sum er hóskandi til føroysku kirkjuna í dag og framyvir; og sum er hóskandi í einum landi, har í minsta lagi 20% av fólkinum eru limir í øðrum trúarboðum.

Ein fyrbils loysn hevði verið, at kirkjan fær loyvi til at líkna rakstur og lönir á limirnar í føroysku kirkjunum; at skipað verður fyrri einari synodu – á einum

kirkjufundi, har prestarnir eiga helvtina av limunum, og umboð fyrri kirkjufólkinum eiga helvtina; meðan biskupurin, og í hansara stað dómpresturin eiga avgerandi atkvøðuna. Síðani skal kirkjan koma við uppskotti um at loysa kirkjuna frá lögtinginum, og um bara at verða stýrd hagani í tann mun, øll onnur trúarfeløg verða at.

Kirkjumálaráðharrin hevur kanska ikki gjørt sær størvegis hugsanir um ekklesiologi – vónandi hava klerkarir gjørt tað! Men, eitt megnar ráðharrin og

løgtingið kortini ikki, og tað er at loysa ekklesia, kirkjuna, frá Várharra – smáttum leggur hann kanska ikki so nógv í!

Tað hevði helst verið hóskandi, um te, sum skulu taka hesar avgerðirnar, lita til Svøríkis, har samtykt er at skilja kirkjuna frá statnum – m.a. tí at stóðan har líkist teirri føroysku, orsakað av mongu frikirkjunum í Svøríki.

Og fyrri Guðs skyld, gerið ikki framtíðina hjá føroysku kirkjunum til eina »høysaløysn«! áðrenn næsta val!

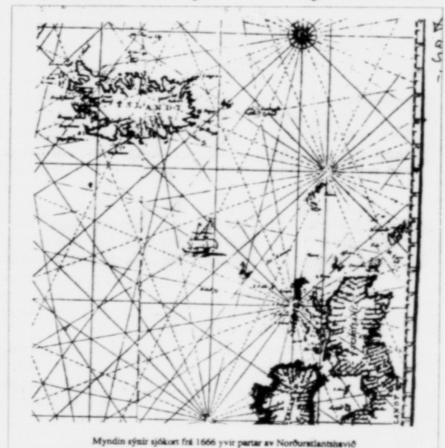
Bergur Jacobsen

Fyrilestur umborð á Høganesi

Mánakvöldið 20. okt. kl. 20.00 heldur Tórður Jóansson fyrilestur umborð á sluppini »Høganese« (Runavík. Heitið er »Bretsk láni- orð í føroyskum máli«).

Tórður Jóansson, doktari, sigur frá arbeiðinum við at finna fram til, hvørji orð eru komin úttanfrá inn í føroyska málið. Kanningin

lesturin skal ikki verða nøkur hálfloyd teoretisering, men er sum nevnt eisini ætlaður vanligum fólki. Áttan á verður høvi at keypa ritgerðina hjá Tórða »English loanwords in Faroese«, og at fáa hana signeraða, um tað er ynski. Henda bók er júst útkomin, og kemur ein før-

fevnrir um tíðarskeiðið miðöld til nútíð (sluppar og trolarar). Fyrilesturin verður hildin á ein óformellán hátt við til at markera, at Føroyar aftur hava fingið ein doktara í málfrøði. Báðir teir fyrrverandi – Jacob Jacobsen og Chr. Matras – eru sum kunnugt ikki longur foldum á.

Sum flestu sjómenn og føroyingar annars vita, eru nógv orð umborð á skipi tikið heimleidis úr enskum máli. Hetta hevur serliga verið galdandi fyrri sluppar og trolarar (t.d. »skalleit« »stima«, »veitar« »sjarast« osfr.). Men Tórður Jóansson hevur við granskningarstarvi sínum víst á, at føroyska málið eisini langt áðrenn hetta hevur fingið lánið frá fremmandum sjófolki og øðrum vitjandi. Tí hevur nevndin fyrri Felagið Høganese hildið tað vera spennandi at hoyra neri um forvitnisliga úrslitini hjá Tórða. Vit hava í samráð við Tórða metið høvni umborð á Høganese at vera vælgjarnir til júst eitt høvi sum hetta, har nomið verður við hvussu skipini eisini boru ORD millum lond. Fyri-

oysk umseting einaferð í vetur.

Felagið Høganese verður sostatt eisini á henda hátt við til at markera, at Føroyar aftur hava fingið ein doktara í málfrøði. Báðir teir fyrrverandi – Jacob Jacobsen og Chr. Matras – eru sum kunnugt ikki longur foldum á.

Skráin fyrri kvøldið sær annars soleiðis út: 1) kl. 20.00 stundsliga: Vælkoma og stutt frágreiðing um sluppina Høganese. 2) Tórður Jóansson, doktari, greiðir frá granskningarbeiði sínum: um innihaldið í doktararitgerðini og eitt sindur um arbeiðsháttin. 3) Brot úr sjónbandi frá doktara-tilnevningin 8. juli 1997.

4) Kári Sverrisson syngur og spælir 2-3 skotskar sangir.

5) Kaffi, te & køkur; óformligi prátt.

6) Umleið kl. 22: endi, søla og dedikation (signering) av bókini »English loanwords in Faroese«.